

KUNTAINFO

Helsinki 24.11.2011

7a / 2011

Kuntien toimeentulotukiasioita hoitaville toimielimille

Toimeentulotuki 1.1.2012 lukien

1. Perusosan tasokorotus

Toimeentulotuen perusosaa korotetaan hallitusohjelman mukaisesti 1.1.2012 lähtien. Perusosaa korotetaan kuudella prosentilla verrattuna vuonna 2011 maksettavaan tukeen. Lisäksi yksinhuoltajalle maksetaan yksin asuvan aikuisen henkilön perusosa korotettuna kymmenellä prosentilla. Tätä tarkoittava laki toimeentulotukilain muuttamisesta hyväksyttiin Eduskunnan toisessa käsittelyssä 11.11.2011.

Lain muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa toimeentulotuen myöntämisessä jo nykyisin sovellettua yksinhuoltajan määrittelyä, vaan se tapahtuu samalla tavoin kuin nykyisinkin. Määrittelyssä voidaan käytännössä usein käyttää perusteena sitä, että tuenhakijalle maksetaan lapsilisän yksinhuoltajakorotusta. Toimeentulotuessa sovellettavaa yksinhuoltajan määrittelyä ei kuitenkaan ole syytä suoraan kytkeä lapsilisälain antamaan määrittelyyn. Toimeentulotuen tarve voi syntyä äkillisesti ja se voi olla tilapäinen. Tällöin esimerkiksi viranomaisten rekisteröimät avioliittoa tai erilleen muuttamista koskevat tiedot eivät usein ole vielä käytettävissä. Toimeentulotukea myönnetään myös kotitaloudelle jossa on 17 vuotta täyttänyt lapsi, kun lapsilisää puolestaan maksetaan vain 17. ikävuoteen asti.

Perusosan korotus ei vaikuta siihen harkintaan, joka koskee asiakkaan muiden perusmenojen hyväksymistä tuen piiriin. Korotus ei myöskään vaikuta täydentävää toimeentulotukea tai ehkäisevää toimeentulotukea koskevaan harkintaan.

Lainmuutos on osa hallitusohjelman mukaista perusturvaa parantavaa kokonaisuutta. Korotuksella parannetaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien taloudellista toimeentuloa ja ehkäistään köyhyyttä ja syrjäytymistä. Toimeentulotuen perusosan lisäksi korotetaan työttömyysturvaa ja parannetaan asumistukea.

2. Perusosien määrät

Toimeentulotuesta annetun lain 9 a §:n mukaan toimeentulotuen perusosan määrä on sidottu kansaneläkeindeksin kehitykseen. Kansaneläkeindeksin pisteluvuksi vuodelle 2012 on vahvistettu 1565. Tammikuun 2012 alusta toimeentulotuen perusosien määrät nousevat indeksikorotuksen verran.

Kansaneläkeindeksi seuraa elinkustannusindeksiä, jonka Tilastokeskus laskee keskeisten hyödykkeiden hintatietojen perusteella. Kansaneläkeindeksi lasketaan vuosittain heinä-, elo- ja syyskuun keskimääräisen hintatason perusteella.

Kaikissa kunnissa sovelletaan samoja perusosien euromääriä. Yksin asuvan henkilön perusosan määrä on 461,05 euroa 1.1.2012 lähtien. Yksinhuoltajalle korotettuna maksettavan perusosan määrä on 507,16 euroa. Perusosien määrät eri perheenjäsenten osalta on esitetty oheisessa liitteessä 1.

Liite 1

TOIMEENTULOTUEN PERUSOSIEN MÄÄRÄT 1.1.2012 LÄHTIEN

Kansaneläkeindeksi 1565			
Tuen saaja		Euroa/kk	Euroa/pv ¹⁾
Yksin asuva ²⁾		461,05	15,37
Yksinhuoltaja		507,16	16,91
Muu 18 vuotta täyttänyt			
Avio- ja avopuolisot, kumpikin		391,89	13,06
Vanhempansa tai vanhempiensa luona asuva			
18 vuotta täyttänyt henkilö		336,57	11,22
10-17-vuotias lapsi			
10-17-vuotias	1. lapsi	322,74	10,76
	-"-	299,68	9,99
	-"-	276,63	9,22
Alle 10-vuotias lapsi			
Alle 10-vuotias	1. lapsi	290,46	9,68
	-"-	267,41	8,91
	-"-	244,36	8,15

- 1) Kun toimeentulotukea myönnetään lyhyemmäksi ajaksi kuin kuukaudeksi (toimeentulotukilaki, 15 §), toimeentulotuen perusosan määrä päivää kohti on laskettu jakamalla kuukausimäärä kolmellakymmenellä
- 2) Sekä yhdessä 18 vuotta täyttäneen lapsensa kanssa asuva vanhempi, joka ei ole avioliitossa tai elä toimeentulotukilain 3 § 1 momentin mukaisissa avioliitonomaisissa olosuhteissa (toimeentulotukilaki, 9 §)

3. Perusosan alentaminen

Toimeentulotukilain 10 §:ssä on säädetty seuraukset siitä, että henkilö ilman perusteltua syytä kiellettyä hänelle tarjotusta työstä tai työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä tai muista pykälässä säädettyistä toimenpiteistä, ja tämä on aiheuttanut toimeentulotuen tarpeen.

Lain 2 a §:ssä säädetään velvollisuudesta ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi. Jos toimeentulotuen hakija ei ilmoittaudu työvoimatoimistoon työnhakijaksi, toimeentulotuen perusosan suuruutta voidaan alentaa hänen osaltaan siten kuin lain 10 §:ssä säädetään.

Toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa lain 10 §:n mukaisesti, mutta seurauksena ei voi olla ettei tukea myönnetä lainkaan. Alentaminen koskee ainoastaan kyseisen henkilön perusosaa, ei muita tuen piirissä olevia eikä toimeentulotuen muita osia.

Perusosaa voidaan alentaa enintään 20 % lain 10 §:n tarkoittaman henkilön kohdalla (perusosan alentaminen yhteensä enintään 40 %:lla: ks alempana).

Säännöksen mukaan alentaminen voi olla kestoaltaan enintään kaksi kuukautta kerrallaan. Kestoaikea lasketaan kieltäytymisestä tai laiminlyönnistä lukien. Alentamisen kesto ei siten määritellä toimeentulotuen hakuajankohdasta tai tuen myöntämispäivämäärästä käsin.

Perusosan alentamisen määrää ja sen tarvetta harkitaan tapauskohtaisesti. Harkinnassa otetaan huomioon tuen hakijan ja hänen perheensä olosuhteet kokonaisuutena sekä toimeentulotuen tavoitteet siten kuin 10 §:ssä säädetään.

Perusosan alentamisen edellytyksiä tulkitaan suppeasti toimeentulotukilain sanamuotoon pitäytyen. Sosiaaliviranomaisen velvollisuus on osoittaa kieltäytymisen tai laiminlyönnin tapahtuminen ja muut perusosan alentamisen edellytykset.

Toimeentulotukilain 10 §:n mukaan perusosan alentaminen voidaan tehdä vain edellyttäen, että alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa, eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana. Säännös voi siksi johtaa siihen, että alentamisen tulee olla laissa mainittuja määriä vähäisempi tai alentaminen tulee jättää kokonaan tekemättä. Laissa annetut prosenttiosuudet ja alentamisen kesto (kaksi kuukautta kerrallaan) ovat siten ehdottomia enimmäismääriä.

Perusosan alentaminen ei saa koskaan olla kohtuutonta asiakkaalle. Esimerkiksi hyvin nuoren toimeentulotuen hakijan, joka ensi kertaa hoitaa omia asioitaan, voi olla vaikea ymmärtää sitä, millä perusteilla viranomaisen tekee häntä koskevia ratkaisuja. Esimerkiksi lastensuojelun työntekijällä on korostettu velvollisuus ohjata ja tukea lasta tai nuorta omaehtoiseen elämönhallintaan ja tukea tällä tavoin hänen itsenäistymistään.

Toimeentulotukilain soveltajille tarkoitettussa oppaassaan sosiaali- ja terveysministeriö suosittaa, että asuminen ja terveydenhuoltokustannukset (kuten reseptilääkkeet) tulisi turvata perusosan alentamisesta huolimatta.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 7 §:n mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta. Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa.

Toimeentulotukilain 10 §:ään sisältyy suunnitelmaa koskeva erityissäännös. Suunnitelma on perusosan alentamisen yhteydessä laadittava aina, ja se tehdään mikäli mahdollista yhdessä toimeentulotuen hakijan ja tarvittaessa yhteistyössä työvoimaviranomaisten ja muiden viranomaisten kanssa asiakkaan itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi.

Suunnitelma on sellainen sosiaalityön väline, jolla pyritään tukemaan ja edistämään henkilön omaehtoista ja itsenäistä suoriutumista.

Usein asiakkaalla on myös tarpeita saada asiakassuunnitelman toteutumiseksi muidenkin viranomaisten palveluja kuten terveydenhuollon, päihde- ja mielenterveystyön, koulutoimen, nuorisotyön ja asuntoviranomaisen palvelut tai kunnan talous- ja velkaneuvonta ja valtion oikeusapu. Sosiaalihuollon ammatillisen työntekijän tulee ohjata ja neuvoa asiakastaan näiden palvelujen saamiseen ja antaa tarvittaessa tässä hänelle apuaan asiakassuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimeentulotukea koskevan oppaan mukaan itsenäisen suoriutumisen edistämiseen kuuluvina toimenpiteinä voivat tulla kysymykseen esimerkiksi työharjoittelu, työkokeilu, kuntoutus, palkkatuettu työ, osallistuminen kuntouttavaan työtoimintaan, yrittäjyys, yms. toiminnot.

Suunnitelmaa tarkistetaan asiakkaan tilanteen muuttuessa, esimerkiksi jos perusosan alentamista on jatkettava tai siitä luovutaan myöhemmin.

Toimeentulotuen tarkistamisesta säädetään toimeentulotukilain 18 §:ssä seuraavasti:

" Toimeentulotuki tarkistetaan, jos henkilön tai perheen olosuhteissa tai tuen tarpeessa tapahtuu muutoksia."

Toimeentulotuen tarkistamisesta tehdään uusi toimeentulotukipäätös. Tuen tarkistamista ei estä se, että tuki oli myönnetty pidemmälle ajanjaksolle.

Perusosan suuruutta voidaan toimeentulotukilain 10 §:n mukaan alentaa yhteensä enintään 40 prosenttia. Alentamisen ehdoista säädetään 10 §:n kolmannen momentin kohdissa 1 ja 2. Myös näihin tilanteisiin sovelletaan edellä kuvattua harkintaa ja menettelyjä.

Hallituksen esityksessä toimeentulotukilain muuttamiseksi (HE 138/2010 vp, laki toimeentulotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta ja 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta (1172/2010) todetaan, että tuen alentamista 40 prosentilla tulisi käyttää erittäin harkiten ja vain, jos sen voidaan perustellusti arvioida edistävän alentamisen tavoitteita.

Toimeentulotuen saajalle annetaan aina kirjallinen päätös, joka perustellaan siltä osin kuin asiakkaan hakemukseen ei ole voitu suostua. Viranhaltijapäätökseen liitetään ohjeet siitä, miten siihen haetaan oikaisua.

Päätökseen liittyvät olennaiset asiat kuten toimeentulotuen perusosan alentamisen perusteet, tulee aina kirjata päätökseen (eli mistä lainkohdassa tarkoitettua kieltäytymisestä tai laiminlyönnistä on kulloinkin kysymys). Mikäli perusosan alentaminen perustuu siihen, että hakija ei ole menetellyt annetun ohjauksen mukaisesti, tulee annettu ohjaus ja sen laiminlyönti ilmetä aina myös päätöksestä. Lisäksi päätöksestä tulisi ilmetä millä tavoin on arvioitu, ettei alentaminen vaaranna henkilön ihmisarvoisen elämän turvaa ja ole kohtuutonta asiakkaalle.

Sosiaali- ja terveysministeriön Kuntainfo 8a/2010 käsittelee perusosan alentamista sellaisen täysi-ikäisen alle 25-vuotiaan henkilön kohdalla, joka on keskeyttänyt koulutuksen tai kieltäytynyt koulutuksesta niin, että hän ei ole työttömyysturvalain 8 luvun 2 §:n perusteella oikeutettu työttömyys-etuuteen.

Perusosan alentamista ja mm tuen yhteydessä laadittavaa suunnitelmaa käsitellään STM:n julkaisussa Toimeentulotuki. Opas toimeentulotukilain soveltajille (STM Julkaisuja 2007:11) luvuissa 6.4.8 ja 6.4.9.

Liite 2

Toimeentulotukilaki (1412/1997) (Ote)

10 §

Alennettu perusosa

Perusosan suuruutta voidaan alentaa enintään 20 prosenttia sellaisen henkilön osalta, jonka toimeentulotuen tarve aiheutuu siitä, että:

- 1) henkilö on ilman perusteltua syytä kieltäytynyt yksilöidysti ja todistetusti tarjotusta työstä tai sellaisesta työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä, joka kohtuullisen pitkän ajan turvaisi hänen toimeentulonsa, tai hän on laiminlyönnillään aiheuttanut sen, ettei työtä tai työvoimapolitiittista toimenpidettä ole voitu tarjota taikka ammatillista koulutusta vailla oleva, täysi-ikäinen alle 25-vuotias on keskeyttänyt koulutuksen tai kieltäytynyt koulutuksesta niin, että hän ei ole työttömyysturvalain 8 luvun 2 §:n perusteella oikeutettu työttömyysetuuteen;*
- 2) kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettu maahanmuuttaja on ilman perusteltua syytä kieltäytynyt kotoutumissuunnitelman laatimisesta tai osallistumasta kotoutumissuunnitelmassa yksilöidysti sovittuihin, työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin taikka jos hän on laiminlyönnillään aiheuttanut sen, ettei kotoutumissuunnitelmaa ole voitu laatia;*
- 3) kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) 3 §:ssä tarkoitettu henkilö on kieltäytynyt osallistumasta aktivointisuunnitelman laatimiseen; tai*
- 4) kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:ssä tarkoitettu henkilö on ilman työttömyysturvalain 8 luvun 7 §:ssä tarkoitettua pätevää syytä kieltäytynyt kuntouttavasta työtoiminnasta taikka keskeyttänyt tai omasta syystään joutunut keskeyttämään kuntouttavan työtoiminnan.*

Perusosan alentamisen yhteydessä on aina laadittava, mikäli mahdollista yhdessä toimeentulotuen hakijan ja tarvittaessa yhteistyössä työvoimaviranomaisten ja muiden viranomaisten kanssa suunnitelma toiminnasta asiakkaan itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi.

Perusosan suuruutta voidaan alentaa 1 momentissa säädettyä enemmän, kuitenkin yhteensä enintään 40 prosenttia:

- 1) jos henkilön toistuvasta 1 momentissa tarkoitettusta menettelystä on pääteltävissä, ettei hän halua ottaa vastaan työtä tai osallistua julkisesta työvoimapalvelusta annetussa laissa*

(1295/2002), kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tai kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin; tai

- 2) *jos henkilö sen jälkeen, kun hänen toimeentulotuen perusosaansa on alennettu 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, kieltäytyy ilman perusteltua syytä työvoimapoliittisesta toimenpiteestä tai jos hän toiminnallaan aiheuttaa sen, ettei työvoimapoliittista toimenpidettä voida tarjota ja hän tämän lisäksi kieltäytyy ilman perusteltua syytä 2 momentissa tarkoitettua suunnitelman mukaisesta toimintakykyä edistävästä toiminnasta.*

Edellä 1 ja 3 momentissa tarkoitettu alentaminen voidaan tehdä vain edellyttäen, että alentaminen ei vaaranna ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voida pitää muutenkaan kohtuuttomana. Alentaminen voi olla kestoaltaan enintään kaksi kuukautta kerrallaan kieltäytymisestä tai laiminlyönnistä lukien.”

Liite 3

Alennettujen toimeentulotuen perusosien vähimmäismäärät 1.1.2012 lukien

Perusosan alentamista koskee toimeentulotukilain 10 § (ks.edellä).

Kansaneläkeindeksi 1565

Tuen saaja	Euroa/kk	Euroa/pv ¹⁾
Yksin asuva ²⁾		
- alennettu enintään 20 %	368,84	12,29
- alennettu enintään 40 %	276,63	9,22
Yksinhuoltaja		
- alennettu enintään 20 %	405,73	13,52
- alennettu enintään 40 %	304,30	10,14
Muu 18 vuotta täyttänyt Avio- ja avopuolisot, kumpikin		
- alennettu enintään 20 %	313,51	10,46
- alennettu enintään 40 %	235,13	7,84
Vanhempansa tai vanhempiensa luona asuva 18 vuotta täyttänyt henkilö		
- alennettu enintään 20 %	269,26	8,98
- alennettu enintään 40 %	201,94	6,73

¹⁾ Kun toimeentulotukea myönnetään lyhyemmäksi ajaksi kuin kuukaudeksi (toimeentulotukilaki, 15 §), toimeentulotuen perusosan määrä päivää kohti on laskettu jakamalla kuukausimäärä kolmellakymmenellä

²⁾ Sekä yhdessä 18 vuotta täyttäneen lapsensa kanssa asuva vanhempi, joka ei ole avioliitossa tai elä toimeentulotukilain 3 § 1 momentin mukaisissa avioliitonomaisissa olosuhteissa (toimeentulotukilaki, 9 §)

4. Perustoimeentulotuen valtionosuuslomake kunnan käyttöön: myös Open office-versio saatavilla

Kunnalle suoritettavien valtionosuusennakkojen tarkistamista koskeva ilmoitus ja kunnan valtionosuusselvitys aluehallintovirastolle tehdään lomakkeelle, joka on tulostettavissa verkkosivustolta www.suomi.fi. Lomakkeesta on sivustolta saatavilla myös keväällä 2011 laadittu Open office-ohjelmiston käyttäjille soveltuva versio.

Lisätietoja:

Ylitarkastaja Jaakko Ellisaari, puh. (09) 1607 4344 ja
Asuntoneuvos Raimo Kärkkäinen, puh. (09) 1607 3857.
Sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@stm.fi

Lähteitä:

Laki toimeentulotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:n muuttamisesta on luettavissa mm. Finlex-palvelun sivustolta (www.finlex.fi). Täältä ovat saatavilla myös hallituksen esityksen teksti (HE 69/2011 vp), sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö (StVM 7/2011 vp) sekä Eduskunnan vastaus (EV 34/2011 vp). Asiakirjat ovat saatavilla myös Eduskunnan verkkosivustolta (www.eduskunta.fi).

Toimeentulotuki. Opas toimeentulotukilain soveltajille (STM:n julkaisuja 2007:11)
http://www.stm.fi/julkaisut/julkaisuja-sarja/nayta/_julkaisu/1057071#fi

(Ruotsiksi: http://www.stm.fi/julkaisut/julkaisuja-sarja/nayta/_julkaisu/1057071#sv)

Toimeentulotuki STM:n sivustolla:

http://www.stm.fi/toimeentulo/tuet_ ja_ etuudet/toimeentulotuki

(Ruotsiksi: <http://www.stm.fi/sv/utkomstskydd/utkomststod>)

Muulla verkossa:

Laki toimeentulotuesta (1412/1997) (Finlex:)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>

(Ruotsiksi: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1997/19971412>)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) (Finlex:)

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

(Ruotsiksi: <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2000/20000812>)

Lomakkeet kuntien käyttöön valtionosuusmenettelyyn:

Perustoimeentulotuen valtionosuusselvitys ([suomi.fi](http://www.suomi.fi))

http://www.suomi.fi/suomifi/tyohuone/viranomaisten_asiointi/lomakkeet/index.jsp?formOid=40707

(Ruotsiksi: Statsandelsutredning av grundläggande utkomststöd

http://www.suomi.fi/suomifi/arbetsrum/etjanster_for_myndigheter/blanketter/index.jsp?formOid=40714)

JAKELU:

Sosiaalilautakunnat tai vastaavat toimielimet
Aluehallintovirastot ja niiden toimipaikat
Eduskunnan oikeusasiamies
Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta
Hallinto-oikeudet
Korkein hallinto-oikeus
Kuluttajavirasto
Lapsiasiavaltuutettu
Maahanmuuttovirasto (Migri)
Rikosseuraamuslaitos
Sisäministeriö / maahanmuutto-osasto
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
Sosiaaliasiamiehet ry
Sosiaaliavustajat (Tukholma, Geneve ja Pietari)
Suomen Kuntaliitto
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL
Sosiaaliportti/THL
Työ- ja elinkeinoministeriö
STM/sosiaali- ja terveyspalveluosasto

■
STM:n kuntainfot Internetissä
■
<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot>

